

Om de rijke geschiedenis van het Genneperhuis en omgeving weer zichtbaar te maken en in de toekomst levend te houden heeft de gemeente Genneep samen met voormalig eigenaar Graaf Schimpeninck, Staatsbosbeheer, de Dienst Lan-deijk Gebied en de Provincie Limburg een plan ontwikkeld voor een integrale herinrichting van dit gebied. Op basis van dat plan is de ruïne voor een deel vrijgemaakt van begroeiing, is het binnenterrein opgeschoond en zijn de muresten beter zichtbaar gemaakt. Verder is er een uitkijkpost op een toren-restaurant geplaatst. Ook de kroonwerken en grachten zijn voor een deel gereconstrueerd.^[3] Het plan omvatte bovendien de ontwikkeling van meer dan 60 ha nieuwe natuur, de aanleg van een bewegwijzerde wandel- en fietsroute en de plaatsing van informatieborden en rustbanken. De begroeiing op het vestigterrein wordt kort gehouden door regelmatig maaien en begrazing door blyv. schapen. Buiten het vestigterrein mag de begroeiing veel ruiger worden en begrasd worden door runderen. Tevens zijn er voor een goede ontsluiting van het gebied bruggetjes over de Niers en de grachten aangebracht. Zo zijn historische, natuur en recreatie samenkomsten tot een harmonieus geheel, waar veel mensen van kunnen genieten.

Als u niet voor het laarzenpad kiest loopt u een stukje verder noordwaarts richting Milsbeek. Na nog een laatste bruggetje overstoken te hebben komt u dan uit op de Bloemenstraat.^[4] Deze straat ontleent haar naam aan de vele bloensoorten die er in de omgeving groeien. Dat was te danken aan de Maas en de Niers, die vanuit Frankrijk, België en Duitsland talrijke bloemzaden meevoerden en bij overstromingen op de oevers achterlieten. Hier gaat u rechtsaf. U blijft de Bloemenstraat volgen tot aan de N271. U steekt deze drukke weg over en gaat na 50 meter rechtsaf de Nijmeegseweg in. Dit is een gedeelte van de vroegere Rijksweg Venlo-Nijmegen die rond 1845 is aangelegd. Links ziet de Kroonbeek – een beekje, dat uitmondt in de Niers. Oorspronkelijk heette het beekje 'Mils(e)beek', dat op 'grauwbruin water' duidt. Op historische kaarten van de belegering van het Genneperhuis in de zeventiende eeuw staat het beekje met de naam 'Misse Beek' ingetekend. Het dorp Milsbeek is naar dit beekje vernoemd.

Na het bezichtigen van de ruïne passeert u weer twee bruggetjes. U kunt dan de route op twee manieren voortzetten. Ofwel u gaat meteen rechtsaf, om het laarzenpad via de weilanden te volgen. Let wel: in dit begraafingsgebied kan het in natte perioden erg modderig zijn! Ofwel u vervolgt de route over grotereels verharde wegen en paden.

De gereconstrueerde grachten rond de vesting hebben, net als in het verre verleden, een sterrenrij patroon. Aan de binnenzijde hebben ze zoals vroeger een stijl talud gekregen, dat moeilijk te beklimmen was. De buitenkant van de grachten is wat minder stijl gemaakt met het oog op de ontwikkelen natuur.

Onderweg zit u bij de brug over de Niers rechts een blok vormig gebouw met de naam 'Genneper Molen'.^[5] Vanaf de middeleeuwen tot aan een grote brand in 1886 heeft hier een watermolen gestaan. Het huidige pand, dat in 1898-1899 werd gebouwd in opdracht van W. Steinmann, had

Kiest u voor het laarzenpad dan gaat u direct na het vierde draaivoortje en volgt de bewegwijzering door de weilanden.^[5] Na een vlinder over de kroonbeek gaat u over een aangelegde wandelkade en door het weiland. Vervolgens gaat u over een zandweg en daarna onder het viaduct van de N271 door. Even later passeert u een weer draaivoortje. U gaat dan linksaf en komt uit op de Henakker die naar de Nijmeegseweg loopt. Hier gaat u rechtsaf en dan verder steeds rechtdoor, terug naar het beginpunt van de route.

Op de eerstvolgende kruising gaat u rechtdoor het zandpad genaamd 'Koewieldenstraat' in. Deze landweg dankt zijn naam aan het gebruik van de weilanden. Het gras in 'koewielden' was bestemd voor grazende koeien, terwijl het in 'hoewielden' voornamelijk bedoeld was voor hooiwinning. U volgt de landweg tot aan een splitsing, waar u rechts aanhoudt en de Henakker in loopt. Dit is een eeuwenoud pad. De naam heeft niets te maken met kppen die over een akker lopen, maar is afkomstig van het vroegmiddeleeuwse woord 'hinne' of 'henne', dat 'reus' betekent. Het verhaal wil dat hier in de Romeinse tijd heuvels lagen, waarvan de bevolking dacht dat het graven van ruizen waren. In de middeleeuwen werd een doodskleed 'hennekleed' genoemd. Een 'hen(n)akker' zou dan een veld zijn waar doden werden begraven. U volgt dit historisch pad tot u weer op de Nijmeegseweg uitkomt. Hier gaat u rechtsaf en dan verder steeds rechtdoor, terug naar het Ellen Hoffmannplein.

GENNEP

In deze brochure wordt de historie van het Genneperhuis uitvoerig beschreven.

De wandelroute is circa 5 km lang en is bewegwijzerd door middel van witte stickers (met bruine opdruk) op paaltjes van cortenstaal of op (lantaarn)palen. Desgewenst kan deze route voor een deel via een laarzenpad gevolgd worden. Ook kan deze eventueel verbonden worden met de wandelroute "Rondje Milsbeek".

De fietsroute die hier loopt maakt deel uit van het Fietsknooppuntennetwerk Maasduinen en het landelijk Fietsroutenetwerk (LF3 Maasroute) en is als zodanig herkenbaar aan de bekende bewegwijzering.

COLOFON:

Dit is een uitgave van de gemeente Genneep en de Stuurgroep Maasduinen.

De inhoud van deze brochure is met de grootste zorg samengesteld. Aansprakelijkheid ten aanzien van wijzigingen of onvolledigheden kan echter niet worden aanvaard.

Tekst: Frans van Kuppeveld (met dank aan Rien van den Brand, Wiel van Dinter, Karel Haazen, Willy Michels, John Silvertand en Piet Wolters)

Foto's: Frans van Kuppeveld, Harm Teunissen en Martien Bongers

Overige illustraties: Uit boek 'Vesting 't Genneperhuys – in eeuwenlange vrijheidsstrijd' door Rien van den Brand en Theo Manders (2002)

Cartografie: Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn (2009)

Aan de overkant van de weg ziet u het beeld 'De Barmhartige Samaritaan', dat in 1953 is vervaardigd door de kunstenaar Jac Maris.^[7] Dit oorlogsmonument is opgericht voor de Genneperen die in het verzet en door oorlogsomstandigheden omgekomen zijn. Diverse plaquettes herinneren aan de Britse soldaten die bij de bevrijding van Genneep in 1945 gesneuveld zijn. Voor de Genneepse militairen die na de politionele acties in het voormalige Nederlands Indië (1946-1949) niet terugkeerden is ook een gedenksteen geplaatst. Er staat hier bovendien een luisterkei, waarbij u het e.a. kunt horen en lezen over de bevrijding van Genneep, die feitelijk het begin vormde van het Rijnländoffensief tot het einde van de Tweede Wereldoorlog heeft geleid.

Tot 1982 de functie van houtbewerkingsfabriek. Tot 1918 maakte de fabriek voor de energievoorziening gebruik van een gigantisch waterrad op de Niers. Als u vanaf de brug naar beneden kijkt ziet u op een peilschaal de zeer hoge waterstanden van de Niers in de jaren 1993 en 1995 aangegeven.

Wandelroute Vesting 't Genneperhuis

Waar de Niers langs kronkelwegen Bij een burcht de Maas ontmoet, Wenkt u Genneep vriendelijk tegen, Biedt u zijne welkomstgroet.

Eed'le burcht, zo fier en stevig, Genneps trots waart gij weleer! d'Oorlogswoeede beukte u hevig, Thans ligt gij in puin ter nêer!

Zo wordt in de eerste twee coupletten van het Genneps volkslied de vesting 't Genneperhuis bezongen. Daar waar de Niers in de Maas uitmondt, was ruim 350 jaar geleden deze burcht met zijn imposante kroonwerken nog in volle glorie te zien. De burcht stond op een strategische plek en is daardoor vele malen het toneel geweest van bloedige veldslagen.

Het Genneperhuis is een belangrijke vesting geweest. Ze staat dan ook afgebeeld op talrijke gravures van bekende tekenaars en cartografen, waaronder Joan Blaeu, Gaspar Bouttats en Claes Janszn. Visscher. De befaamde kunstenaar Salomon van Ruysdael maakte drie schilderingen van de burcht, waarvan er een in het Louvre te Parijs hangt.

Om de roemruchte historie van de vesting weer zichtbaar te maken en levend te houden is de ruïne van de burcht opgeknapt en zijn delen van de voormalige kroonwerken en grachten in het omliggende terrein hersteld. Ook zijn er over de Niers en de grachten bruggetjes aangelegd. Bovendien is er een wandel- en fietsroute uitgezet.

€ 1,50

Wandelroute Vesting 't Genneperhuis

Maasduinen

Wandelroute Vesting 't Genneperhuis

(circa 5 km)

Deze wandelroute begint op het Ellen Hoffmannplein 5. Van hieruit gaat u, na het gemeentekantoor en het oude raadhuis gepasseerd te zijn, meteen linksaf de Torenstraat in. De toren recht voor u is het restant van de voormalige St.-Martinuskerk die in de Tweede Wereldoorlog grotendeels is verwoest 1. Dat kerkgebouw dateerde van omstreeks 1660. Eerder stond hier een in de vijftiende eeuw verbouwde, veel oudere kerk die in 1648 is ingestort, met uitzondering van de toren. Die bleef nog overeind tot omstreeks 1868, toen hij plaats moest maken voor de nu nog bestaande toren, waarvan het ontwerp wordt toegeschreven aan de beroemde architect Pierre Cuypers uit Roermond. De inmiddels fraai gerestaureerde toren heeft nu een educatieve functie. U kunt hier veel te weten komen over de cultuurhistorie en de natuur van de gemeente Gennepe. Op de bovenste verdieping hebt u een prachtig uitzicht op de wijde omgeving.

(1641)

U gaat nu rechtsaf over de Haspel, vernoemd naar een soort draaihek dat vroeger op een voetpad langs het kerkhof heeft gestaan. Zo'n hek moest voorkomen dat rondscharrelende geiten, schapen en varkens het stadje Gennepe uitliepen. Meteen voorbij het kerkhof gaat u linksaf de Genneperhuisweg in. Na ongeveer 100 meter gaat u schuin rechts de dijk op en wat verderop gaat u door een hek. Hier houdt de Genneperhuisweg even op, want u komt dan uit op de Maaskempweg. De naam van deze weg verwijst naar de aangrenzende weilanden, die vanwege hun ligging 'Maaskampen' (in het Genneps dialect 'Maaskémp') worden genoemd. Nadat u onder een viaduct van de N271 bent doorgelopen gaat u rechtsaf het tweede gedeelte van de Genneperhuisweg in, richting de ruïne van wat eens een roemruchte vesting was 2. Let op: deze weg loopt door een begrazingsgebied.

Vanwege de strategische ligging aan de Maas en de Niers is de vesting 't Genneperhuis altijd van grote militaire betekenis geweest. De vesting is vermoedelijk gebouwd op fundamenten van een Romeinse fortificatie. Mogelijk heeft hier in de vierde eeuw na Christus een van de vele wachttorens gestaan, die dienst deden voor de bewaking van de noordgrens van het Romeinse rijk.

In de negende eeuw na Chr., toen de Noormannen plunderend langs de Maas trokken, moeten er op deze plek al bouwwerken hebben gestaan, die de voorlopers waren van de latere vesting. Oude geschriften melden dat rond het begin van de elfde eeuw de toenmalige versterkte burcht voor het eerst belegerd en in brand gestoken werd. De naam van de burcht was toen nog niet 'Genneperhuis', maar 'kasteel Immenhagen', wat 'tussen de hagen of heggen' betekent.

De nadien gebouwde burcht is lang bezit geweest van de Heren van Gennepe. Zij controleerden de scheepvaart op de Maas en de Niers en het verkeer op de weg naar Nijmegen die vlak langs de burcht liep. Ook hadden zij het tolrecht op de Maas, wat niet alleen een belangrijke machtspositie maar tevens een uitstekende inkomstenbron inhield. Een tel van deze adellijke familie is de befaamde heilige Norbertus. Hij is omstreeks 1080 op het Genneperhuis geboren. St. Norbertus is de stichter van de orde der Norbertijnen – ook bekend als Witheren en Premonstratenzers. In 1126 werd Norbertus aartsbisschop van Maagdenburg, waar hij in 1134 is overleden. In 1582 is hij door de paus heilig verklaard. Het feit dat er standbeelden van St. Norbertus op de Karelsbrug in Praag en in de St. Pieter in Rome staan geeft aan dat hij in de katholieke kerk als een belangrijke heilige wordt beschouwd. Zijn relieken bevinden zich o.a. in het Strahovklooster in Praag en in de Dom St. Victor in Xanten. De beroemde Gennepeenaar wordt ook wel 'Norbertus van Xanten' genoemd, omdat hij daar zijn kerkelijke loopbaan is begonnen. Andere voorname personen die tot de familie van de Heren van Gennepe behoorden zijn Jutta van Gennepe, de eerste abdis van het rond 1250 gestichte nonnenklooster Graefenthal bij Asperden, en Willem van Gennepe, aartsbisschop van Keulen (1349-1362). Beiden zijn ook op het Genneperhuis geboren.

Toen de Heren van Gennepe uitgestorven waren is de burcht, vanaf de tweede helft van de vijftiende eeuw, in het bezit gekomen van de hertog van Kleef. Vanaf die tijd wordt de burcht geleidelijk omgebouwd tot een grote militaire vesting, vaak met gedwongen inzet van de streekbevolking aan beide zijden van de Maas.

Het Genneperhuis en omgeving zijn herhaaldelijk het toneel geweest van bloedige veldslagen, vooral tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). In die tijd heeft de vesting

verschillende bezetters gekend. Eerst komt ze in handen van de Staatsen, maar de Spanjaarden veroveren haar in 1599. Drie jaar later wordt het Genneperhuis door prins Maurits van Oranje en zijn Staatse leger heroverd. In de jaren daarna wordt de vesting door de Staatsen uitgebouwd. De vesting valt echter in 1635 weer in Spaanse handen, en wordt dan nog verder versterkt. De Spanjaarden werden ondersteund door huurotroepen uit Kroatië. Zij brachten de pest ('zwarte dood') mee, die in de omgeving veel ellende veroorzaakte. In 1641, na een belegering van bijna twee maanden door een leger van circa 20.000 soldaten van prins Frederik Hendrik, moeten de Spanjaarden echter voorgoed de aftocht blazen. Tijdens de belegering is de vesting voor een groot deel in puin geschoten. Bij de Vrede van Münster in 1648 wordt het zwaar gehavende Genneperhuis bezet

(1636)

gehouden door de prins van Oranje. Ofschoon de vesting en het stadje Gennepe intussen, als Kleefs gebied, toebehoren aan het keurvorstendom Brandenburg, mogen de Oranjes tegen betaling van een grote som geld een garnizoen Staatse soldaten op het Genneperhuis legeren.

In 1672, wanneer de Nederlanden in oorlog zijn met Frankrijk en Engeland, wordt het Genneperhuis bezet door troepen van de Franse koning Lodewijk XIV. Als ze zich terugtrekken blazen ze de provisorisch herstelde verdedigingswerken op. Tijdens de Spaanse Successieoorlog (1701-1713) nemen Franse troepen opnieuw de zeer gehavende vesting in. Deze keer blazen ze de nog overeind gebleven delen van de

(1641)

(2010)

(1652)

vesting zo grondig op dat er slechts een enorme puinhoop overblijft. Daarmee komt voorgoed een einde aan de militaire betekenis van het Genneperhuis. Daarna is de omgeving van het Genneperhuis nog één keer het decor van oorlogshandelingen. In februari 1945 steken Britse soldaten met stormboten de buiten haar oevers getreden Niers over. Na twee dagen breken zij de Duitse weerstand en veroveren zij het voor een groot deel verwoeste stadje Gennepe.

(1906)

In de achttiende eeuw zijn veel nog bruikbare stenen van het verwoeste Genneperhuis afgevoerd voor huizenbouw in Gennepe en voor versterking van de Maasoever. Wat er nog overbleef van de ruïne is in de afgelopen drie eeuwen steeds meer overwoekerd door struikgewas en bomen. Ook de resten van de tot de vesting behorende kroonwerken (verdedigingswerken in de vorm van aarden wallen of stenen muren, omringd door grachten) raakten steeds minder zichtbaar in het terrein. Alleen de verhogingen in het landschap gaven nog enig idee van de grote omvang van de vesting.